

2. Збройні сили Української Держави / Вікіпедія. URL : https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%97%D0%B1%D1%80%D0%BE%D0%B9%D0%BD%D1%96_%D1%81%D0%B8%D0%BB%D0%B8_%D0%A3%D0%BA%D1%80%D0%B0%D1%97%D0%BD%D1%81_%D1%8C%D0%BA%D0%BE%D1%97_%D0%94%D0%B5%D1%80%D0%B6%D0%B0%D0%B2%D0%B8 (дата звернення 09.05.2026)

3. Сідак В. С. Національні спецслужби в період Української революції 1917 – 1921 рр. (Невідомі сторінки історії): Монографія. Київ : Видав. дім «Альтернативи», 1998. 320 с. URL: <https://ftp.spadok.org.ua/ord/sidak-specsluzhby.pdf>

4. Печерський А. Військовий міністр Української Держави Олександр Рогоза : до 165-річчя від дня народження. / Армія INFORM. URL: https://armyinform.com.ua/2023/06/20/vijskovyj-ministr-ukrayinskoyi-derzhavy-oleksandr-rogoza-do-165-richchya-vid-dnya-narodzhennya/?utm_source=chatgpt.com

Кукла Роман Олегович,

здобувач вищої освіти навчально-наукового інституту поліцейської діяльності Національної академії внутрішніх справ

Науковий керівник:

старший викладач кафедри теорії, історії та філософії права

Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук,

Іванчук Наталія Віталіївна

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ: СПІВВІДНОШЕННЯ БЕЗПЕКИ І СВОБОДИ

Одним із найбільших викликів, що стоять перед суспільством, державою та кожною людиною є війна. Під час військових конфліктів права та свободи людини мають особливе значення. Вкрай важливо підтримувати демократичні цінності та забезпечувати безпеку держави. Під загрозою опиняється баланс між свободою та безпекою. Для захисту населення, територіальної цілісності та державного суверенітету органи влади змушені запроваджувати обмеження. Надмірні обмеження прав людини можуть призвести до порушень демократичних принципів, зловживання владою та зниження довіри громадськості до держави.

Обов'язковою умовою обмежень прав і свобод людини є дотримання принципів легітимності, законності, верховенства права, правової визначеності, дотримання балансу інтересів особи, суспільства та держави [1, с.61].

Держава та суспільство потребують гарантії безпеки. Під час війни держава повинна оперативно реагувати на загрози, протидіяти саботажу та дезінформації, а також вживати заходів проти терористичних загроз під час війни. З цієї причини було запроваджено деякі обмеження. Контроль над медіапростором має на меті запобігти паніці, ворожій пропаганді та поширенню військових таємниць. Однак такі заходи мають бути законними. Демократичні держави не включають воєнний стан як засіб придушення протестів або обмеження прав і свобод людини. Обмежуючи права людини, органи публічної влади повинні діяти виважено, обґрунтовуючи застосування заходів державного примусу і пропорційність ужитих ними заходів [2, с.181].

Досвід інших держав демонструє нам значущість під час війни верховенства права та захист інститутів демократії. Історія показує, що надто велике зосередження влади та ігнорування прав людини можуть мати небезпечні наслідки навіть після закінчення війни, тому суспільство повинно стежити за діяльністю уряду, а судова система має забезпечувати захист прав громадян. Значне місце у цьому процесі відіграють міжнародні суди, правозахисні організації та незалежні ЗМІ.

Права людини є невід'ємними та належать кожній людині від народження. Вони закріплені в міжнародних документах. Серед згаданих документів – Загальна декларація прав людини, Європейська конвенція з прав людини та Конституції більшості демократичних країн. Серед фундаментальних прав людини – основне право на життя, свобода слова та пересування, захист недоторканності приватного життя, релігійна свобода та справедливий суд. Фундаментальна природа прав людини означає, що кожне відхилення від цих прав органами державної влади повинно обґрунтовуватись та мати конституційну основу [3, с.33]. Ці права можуть бути особливо ускладнені або обмежені під час війни; наприклад, воєнний стан може запровадити комендантську годину та обмежити свободу пересування людей, одночасно посилюючи контроль за громадянами. Такі заходи були вжиті для захисту держави від внутрішніх та зовнішніх загроз.

Під час війни право на життя досягає свого піку. Це найвище право людства. Наслідками воєнних дій є загибель військових та

цивільних осіб, руйнування інфраструктури та гуманітарних катастроф. Діти, люди похилого віку, інваліди та інші вразливі групи є особливо вразливими. Війна призводить до численних порушень міжнародного гуманітарного права, включаючи тортури, незаконні затримання, депортацію, насильство щодо цивільного населення та обмеження доступу до гуманітарної допомоги. Документування воєнних злочинів, допомога жертвам та дотримання прав людини є обов'язками громадянського суспільства, правозахисних інституцій, міжнародних організацій або громадянських товариств.

Важливим аспектом під час воєнних дій є право на приватність. Державні органи можуть посилювати спостереження за громадянами, перевіряти особисті дані, телефонні розмови чи електронне листування у зв'язку з виявлення загроз. Хоча такі заходи можуть бути необхідними для безпеки, але право на приватність не повинно повністю зникати. Саме через це повага до гідності людини, свободи та приватності має залишатися важливою цінністю навіть у найскладніші періоди життя суспільства.

Особливу увагу слід приділити свободі слова та доступу до інформації, тому що сучасному світі інформація стала важливим інструментом ведення війни. Соціальні мережі, телебачення та інтернет можуть бути використані як для інформування населення, так і для маніпуляцій та поширення дезінформації. Тому в таких випадках часто застосовується цензура або блокуються окремі інформаційні ресурси. З одного боку, це допомагає протидіяти інформаційним атакам і ворожій пропаганді, а з іншого – створює ризик порушення свободи слова та обмеження доступу громадян до інформації. Тому баланс між потребами національної безпеки та дотриманням демократичних принципів дуже важливий.

Бойові дії призводять до того, що люди втрачають роботу, стабільний дохід та житло. Школи, будинки, лікарні та підприємства руйнуються. В результаті люди не можуть отримувати освіту, медичну допомогу чи жити в безпечних умовах. Це негативно впливає на соціально-економічні права людини. У таких ситуаціях держава та міжнародна спільнота повинні надавати гуманітарну допомогу, соціальний захист та допомагати відновлювати нормальне життя.

Таким чином, перед обличчям військових викликів права людини постійно зважуються з необхідністю забезпечення безпеки та збереження свобод. Війна неминуче накладає певні обмеження прав, але ці обмеження мають бути виправданими, законними та

тимчасовими. Навіть у найскладніші часи держава повинна залишатися вірною принципам демократії, гуманізму та верховенства права. Захист прав людини є не лише моральним обов'язком, а й основою для побудови справедливого та сталого суспільства, здатного ліквідувати наслідки війни та зберегти людську гідність.

Список використаних джерел

1. Савчин М. А., Дручек О. В. Підстави обмеження прав і свобод людини і громадянина в умовах правового режиму воєнного стану. Реалізація прав людини у діяльності правоохоронних органів в умовах окупації українських територій: матеріали V Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Кривий Ріг, 30 верес. 2022 року). Кривий Ріг: ДонДУВС, 2022. 321 с.

2. Кузніченко С.О. Концепт обмеження прав людини в умовах воєнного стану. Південноукраїнський правничий часопис. 2022. № 1-2. С. 32-36. DOI <https://doi.org/10.32850/sulj.2022.1-2.6>

3. Права людини: концепції, підходи, реалізація: Пер. з англ. / Під ред. Б. Зізік; гол. ред. серії і автор передм. Дж. Перлін; наук. ред. В. Дубровський. Київ: Вид-во «Ай Бі», 20023. 263 с.

Мазур Олександр Ігорович,

здобувач вищої освіти навчально-наукового експертно-криміналістичного інституту

Національної академії

внутрішніх справ

Науковий керівник:

завідувач кафедри теорії, історії

та філософії права Національної

академії внутрішніх справ, кандидат

юридичних наук, доцент

Кривицький Юрій Віталійович

ФОРМА ДЕРЖАВИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ПОЛІТИКО-ПРАВОВИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Форма держави є однією з базових категорій теорії держави і права, оскільки відображає спосіб організації та здійснення державної влади, її територіальну побудову та характер взаємодії держави із суспільством. Через форму держави розкриваються особливості функціонування політичної системи, рівень